

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

ЛЯХОВЧЕНКО Наталія Володимирівна

УДК 378.141

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЯКІСНОГО КОНТИНГЕНТУ СТУДЕНТІВ
У ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата педагогічних наук

Тернопіль – 2010

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Вінницькому національному технічному університеті, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: академік АПН України, доктор технічних наук, професор **Мокін Борис Іванович**, Вінницький національний технічний університет, ректор

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор

Романишина Людмила Михайлівна, Національна академія Державної прикордонної служби України ім. Б.Хмельницького, м.Хмельницький, професор кафедри педагогіки і психології
м. Хмельницький

кандидат педагогічних наук, доцент

Корнещук Вікторія Вікторівна

Одеський національний політехнічний університет, доцент кафедри прикладної математики та інформаційних технологій в бізнесі
м. Одеса

Захист дисертації відбудеться 25 березня 2010 р. о 15.00 годині за засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.053.01 у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка: за адресою:46027, м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (46027, м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2).

Автореферат розісланий 24 лютого 2010 р.

Учений секретар

Спеціалізованої вченої ради

В. М. Чайка

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність і доцільність дослідження. Соціально-економічні перетворення, що відбуваються в Україні, зумовлюють суттєві зміни в багатьох сферах суспільного життя, зокрема, в освіті. Україна чітко визначила орієнтир входження в освітній простір Європи, здійснює модернізацію освітньої діяльності в контексті європейських вимог, а також наполегливо веде роботу з практичного приєднання до Болонського процесу. Відповідно до Закону України “Про вищу освіту”, одним з завдань освіти є забезпечення конкурентоспроможності випускників, у тому числі технічного профілю.

Серед найважливіших стратегічних завдань на сьогоднішньому етапі модернізації системи вищої освіти України є забезпечення якості підготовки фахівців на рівні міжнародних вимог. Для здобуття вищої освіти, яка відповідає новим стандартам, новітнім технологіям, майбутній студент повинен мати як достатньо високу загальноосвітню підготовку, так і можливість її оцінювання під час вступної кампанії з урахуванням його особистих здобутків.

Сучасна інженерна діяльність характеризується інтеграцією наукових, технічних і виробничих знань, високими темпами зміни науково-технічної інформації, яка використовується у виробничих процесах. Тому підготовка майбутніх фахівців технічного профілю має бути орієнтованою не тільки на отримання сукупності професійних знань, а й на творчий характер діяльності. Також підготовка висококваліфікованих фахівців у технічних закладах освіти вимагає відбору абітурієнтів з достатньо високою фізико-математичною підготовкою, широким технічним світоглядом, професійно зорієнтованих, з технічними здібностями та мисленням, розвинутою просторовою уявою тощо.

Становлення кваліфікованого, професійно грамотного фахівця починається із загальноосвітньої підготовки з урахуванням вимог ринку праці.

Дослідженню проблем й організації освіти завжди приділялось належна увага, зокрема таким її аспектам: системі неперервної професійної освіти, вдосконаленню навчального процесу (Ю. Бабанський, А.Беляєв, В. Корнещук, Н. Ничкало, В. Рибалка, Л. Романишина, С. Сисоєва, М. Фіцула та ін.); професійній орієнтації та професійному самовизначенню (Р. Гуревич, А. Голомшток, І. Зязюн, Є. Климов, Д. Леонтьєв, Є. Павлютенков та інші); розвитку технічної освіти (А. Брушлинський, Т. Кудрявцев, Б. Ломов, І. Петрицин та інші); проблемам адаптації першокурсників до навчання в умовах вищої школи та питання довузівської підготовки (К. Альбуханова-Славська, І. Бойко, Є. Волкова, Б. Гершунський, А. Деркач, А. Петровський, В. Штифурак та інші. У працях О. Барановської, В. Беспалька, І. Булах, Н. Буринської, А. Верхоли, К. Інгенкампа, С. Калаур, Б. Мокіна, Ю. Романенко, С. Шишова та інших розглядається апарат оцінювання якості знань учнів та студентів.

Проблеми незалежного оцінювання якості підготовки випускників середніх закладів освіти висвітлені у працях І. Вакарчука, Л. Гриневич, М. Зельмана, А. Забуліоніса, І. Лікарчука, О. Локшиної, А. Торопової, С. Ракова та ін., а праці В. Аванесова, В. Кадневського, А. Майорова, О. Масалітіної та ін. присвячені питанням розробки тестів і тестових технологій. У працях М. Мірошнікової, В. Хуторського обґрунтовано дидактичні основи організації прийому до ВНЗ з використанням новітніх технічних засобів.

Незважаючи на чисельні дослідження вчених-педагогів, питання формування контингенту студентів саме у вищих технічних навчальних закладах (ВТНЗ) потребує ґрунтовного вивчення, аналізу та вдосконалення в аспекті визначення методів, засобів, форм та педагогічних умов відбору абітурієнтів.

Удосконалення системи формування контингенту студентів вищих навчальних закладів (ВНЗ) на засадах демократичності, прозорості та гласності, створення умов для забезпечення навчання відповідно до потреб особистості та ринку праці, результативність освітньої діяльності і процесу підготовки фахівців у вищих закладах освіти технічного профілю, насамперед, визначається якісним відбором абітурієнтів, детермінованим адекватними умовами прийому. У зв'язку з цим постає завдання, яке вимагає розробки моделі формування якісного контингенту студентів 1-го курсу ВТНЗ, складовими якої повинні стати методи, форми, засоби та педагогічні умови відбору абітурієнтів.

Окрім того, проблема формування якісного контингенту студентів 1-го курсу ВНЗ, у тому числі технічних, має низку суперечностей між:

- недостатньою професійною орієнтацією випускників шкіл та об'єктивно існуючими потребами суспільства в збалансованій структурі кадрів;
- існуючою практикою відбору абітурієнтів і необхідністю впровадження інноваційних технологій формування якісного контингенту студентів 1-го курсу;
- рівнем знань, умінь та навичок вступників з профільних предметів для навчання у вищій школі та їх реальним рівнем після закінчення закладів загальної середньої освіти;
- існуючою системою тестових методик оцінювання знань випускників загальноосвітніх шкіл і недостатнім рівнем обґрунтуванням їх валідності, точності і прогностичності у змістовому та процесуальному аспектах.

Отже, актуальність зазначеної проблеми, її недостатнє вивчення та виявлені суперечності зумовили вибір теми нашого дослідження: **„Педагогічні умови формування якісного контингенту студентів у вищих технічних навчальних закладах”**.

Зв'язок теми з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації входить до тематичного плану науково-дослідної роботи № 7203 „Педагогічні умови та критерії якісного відбору випускників середніх загальноосвітніх навчальних закладів для навчання у вищих

навчальних закладах технічного профілю” Науково-дослідної лабораторії проблем вищої школи Вінницького національного технічного університету, державний реєстраційний № 0108U000666, яка затверджена науково-технічною радою ВНТУ (протокол № 4 від 11.12.2008 року) та узгоджена в Координаційній раді з педагогіки і психології АПН України (протокол № 8 від 30.10.2007 року).

Мета дослідження: науково обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови формування якісного контингенту студентів 1-го курсу вищих технічних навчальних закладів.

Відповідно до мети визначені *завдання* дослідження:

1. Проаналізувати вітчизняні та закордонні системи прийому абітурієнтів до вищих навчальних закладів.

2. Проаналізувати відповідність оцінки знань випускників середніх навчальних закладів вимогам вищої школи.

3. Обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови формування якісного контингенту студентів 1-го курсу вищих технічних навчальних закладів і розробити методику визначення загального рейтингу абітурієнта.

4. Обґрунтувати модель формування якісного контингенту студентів 1-го курсу вищих технічних навчальних закладів.

Об'єкт дослідження: формування якісного контингенту студентів 1-го курсу вищих технічних навчальних закладів.

Предмет дослідження: педагогічні умови формування якісного контингенту абітурієнтів на навчання у вищих навчальних закладах технічного профілю.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань використовувався комплекс методів науково-педагогічного дослідження:

– *теоретичні:* аналіз науково-педагогічної літератури з метою відбору й осмислення фактичного матеріалу;

– *емпіричні:* анкетування, контрольні зрізи, спостереження з метою вивчення результатів відбору вступників у ВТНЗ, виявлення рівня їх фізико-математичної підготовки; експериментальна перевірка ефективності запропонованих педагогічних умов формування якісного контингенту першокурсників;

– *статистичні:* методи математичної статистики для обробки результатів експериментів; методи прикладної інформатики для розробки автоматизованої системи формування якісного контингенту студентів 1-го курсу.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота виконувалась у Вінницькому національному технічному університеті (ВНТУ), в структурі якого функціонують сім

навчальних інститутів. Дослідженню підлягали випускники Інституту довузівської підготовки (ІндП) та всі абітурієнти денної форми навчання.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів полягає в тому, що:

- *вперше* обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування якісного контингенту першокурсників вищих технічних навчальних закладів (якісна професійна орієнтація майбутніх абітурієнтів та навчання в підрозділах Інституту довузівської підготовки; ефективна організація конкурсного відбору; стимулювання навчальної активності учнів; регулювання прийому абітурієнтів; використання інформаційно-методичної системи якісного відбору абітурієнтів до ВНЗ); обґрунтовано модель формування контингенту студентів 1-го курсу вищих технічних навчальних закладів, яка включає такі блоки: мета, методи та форми, засоби, педагогічні умови, взаємодія яких забезпечує її цілісність та функціонування; розроблено методику визначення загального рейтингу абітурієнта з урахуванням середнього балу атестату;
- *уточнено* показники рівня оцінювання знань вступників до ВНЗ, які базуються на взаємозв'язках оцінювання знань у загальноосвітній і вищій школах;
- *подальшого розвитку* набули положення щодо доцільності підготовки абітурієнтів із загальноосвітніх, профільних для даного вищого навчального закладу, дисциплін та їх професійної орієнтації у підрозділах довузівської підготовки.

Практичне значення дослідження полягає в розробці та впровадженні: інформаційно-методичного забезпечення формування якісного контингенту студентів 1-го курсу; методики визначення рівня об'єктивності вчителів шкіл під час оцінювання знань учнів, яка була використана викладачами вищих технічних навчальних закладів для оцінювання залишкових шкільних знань студентів 1-го курсу та може бути використана керівництвом і викладацьким складом середніх навчальних закладів освіти для корегування критеріїв оцінювання рівня знань учнів та контролю за їх дотриманням; методики відбору абітурієнтів до вищих технічних навчальних закладів на основі моделі формування якісного контингенту студентів 1 курсу.

Результати дослідження впроваджено у Вінницькому національному технічному університеті (акт впровадження від 19.05.2009р.), Донецькому національному технічному університеті (довідка про впровадження № 76 від 24.12.2008 р.), Волинському національному університеті імені Лесі Українки (довідка про впровадження № 1-1/182 від 17.03.2009 р.), Вінницькому державному аграрному університеті (довідка про впровадження № 01-54 від 09.01.2009 р.).

Вірогідність і аргументованість одержаних результатів забезпечується застосуванням комплексу методів науково-педагогічного дослідження, адекватних його меті, предмету, об'єкту і завданням дослідження, кількісною та якісною обробкою результатів експерименту, репрезентативністю вибірки (16687 абітурієнтів денної форми навчання за 9 років, 6424 слухача

Інституту довузівської підготовки за 7 років), апробацією й впровадженням його у практику роботи вищих навчальних закладів.

Особистий внесок автора. У працях із співавторами дисертантці належить обґрунтування педагогічних умов формування якісного контингенту студентів 1-го курсу, які забезпечують можливість відібрати на навчання у ВНЗ найбільш підготовлених випускників середніх навчальних закладів („Один із підходів до відбору абітурієнтів у вищі навчальні заклади”); теоретичне обґрунтування й експериментальна перевірка відповідності підсумкових оцінок знань випускників середніх навчальних закладів вимогам вищої школи („Аналіз оцінок знань вступників до вищих навчальних закладів”), доведення доцільності підготовки абітурієнтів із загальноосвітніх дисциплін у поєднанні з професійною орієнтацією на підготовчому відділенні ВНЗ („Про ефективність різних форм підготовки майбутніх абітурієнтів”) та методики автоматизованого зарахування абітурієнтів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження на різних етапах обговорювалися і одержали позитивну оцінку на чотирьох конференціях різного рівня, зокрема: Міжнародних науково-практичних конференціях: “Гуманізм та освіта” (м. Вінниця, 2004 р.), “Сучасні проблеми науки та освіти” (Харків, 2005 р.), Міжнародних науково-методичних конференціях: “Методы совершенствования фундаментального образования в школах и вузах” (Севастополь, 2005 р.), “Модернізація освіти: пошуки, проблеми, перспективи” (Массандра, 2007 р.).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 17 наукових праць (в тому числі 3 одноосібних), серед яких – 10 статей у наукових фахових виданнях, 1 стаття в інших виданнях, 4 тези та матеріали доповідей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій, 2 свідоцтва про реєстрацію авторського права на твір.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації 279 сторінок, з яких 168 сторінок основного тексту, список використаних літературних джерел містить 217 найменувань. Ілюстративний матеріал поданий у 8 таблицях і 33 рисунках на 9 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дисертаційного дослідження, визначено мету, завдання, об’єкт та предмет дослідження, розкрито його наукову новизну та практичну значущість, подано дані щодо апробації та впровадження основних положень дослідження.

У *першому розділі* „Психолого-педагогічні аспекти формування якісного контингенту студентів у вищих технічних навчальних закладах” здійснено аналіз вітчизняних та

закордонних систем прийому до вищих навчальних закладів, розкрито питання професійної орієнтації як основи формування якісного контингенту студентів, проведено аналіз результатів упровадження зовнішнього незалежного тестування в Україні.

У розділі зазначено, що відбір абітурієнтів на навчання до ВНЗ в різних країнах здійснюється відповідно до національних особливостей цих країн, традицій освітньої політики, розвитку економіки, культури народу, що глибоко пов'язано з духовними і матеріальними аспектами минулого і сучасного. Здійснений аналіз психолого-педагогічних джерел виокремив низку питань системи вищої освіти України, розв'язання яких допоможе підвищити рівень підготовки випускників ВНЗ, здатних конкурувати на світовому ринку праці. Підготовка висококваліфікованих фахівців починається з формування якісного контингенту студентів 1-го курсу, тому вивчення систем прийому до ВНЗ в різних країнах й визначення умов та вимог відбору абітурієнтів у вищі навчальні заклади є одним із важливих завдань дослідження.

Процес переходу від середньої освіти до вищої – це один із ключових моментів, що визначає подальшу долю особистості. Експерти в галузі вивчення проблем освіти, які проводили свої дослідження щодо процедури переходу від одного рівня освіти до другого, дійшли висновку, що обов'язково потрібна процедура відбору під час реалізації цього процесу (Ф. Феррер, Дж. Ківс). Їх дослідження вказують на те, що зарахування до ВНЗ повинно проводитися на підставі комбінованого результату, який складається із шкільної успішності і оцінок державних екзаменів під час вступу до цих закладів.

В більшості країн критерієм доступу до вищої освіти є отримання документа про повну загальну середню освіту. Важливо відмітити, що в багатьох країнах, таких як Сполучені Штати Америки, Іспанія, Польща, Італія, Фінляндія та інших вважається, що оцінки, отримані після закінчення середніх закладів освіти, є одним із вагомих показників для вступу до ВНЗ, водночас результати стандартизованого тестування використовуються як додатковий показник знань та здібностей абітурієнта.

Професійна орієнтація випускників була і залишається одним з важливих завдань освітнього процесу. Вивчення питання професійної орієнтації учнів випускних класів середньої школи дало змогу сформулювати її сутність як суспільної проблеми, виявити суперечності між об'єктивно існуючими потребами суспільства в збалансованій структурі кадрів і неадекватними цьому явищу сформованими суб'єктивними професійними бажаннями молоді (домінування прагнення здобути професію юриста, економіста).

Досвід роботи з абітурієнтами свідчить, що профорієнтаційна робота в Україні здебільшого здійснюється безсистемно. В результаті цього професійне самовизначення випускників шкіл відбувається стихійно. Про низьку результативність профорієнтаційної роботи з випускниками шкіл свідчать суперечності, що пов'язані з професійним самовизначенням випускників: між їх

схильностями, здібностями і вимогами професії, якою хочуть оволодіти молоді люди; їх бажаннями і реальними можливостями працювати за обраним фахом. Результати анкетування випускників шкіл засвідчують, що, навчаючись в старших класах середньої школи, 75% респондентів не мають чіткого уявлення, ким вони хочуть стати, а головне – чому.

Провідним мотивом вибору професії для більшості випускників є престижність професії, а не власні мотиви чи потреби ринку праці. Дослідження вчених-педагогів (В.Мерлін, В.Петрук) свідчать, що більшість з них під впливом різних факторів обирають майбутню спеціальність, яка є привабливою зовні (рівень заробітної плати, назва, престижність, приклад успішних фахівців справи, імідж установи і т. ін.).

За результатами проведеного дослідження визначено, що основою формування якісного контингенту студентів є професійна орієнтація, яка містить в собі: планування рекламної-інформаційної та агітаційної діяльності, аналіз результатів вступних кампаній попередніх років, участь професорсько-викладацького складу ВНЗ у роз'яснювальній роботі серед молоді та в роботі Інституту довузівської підготовки, визначення організаційних дій щодо залучення до вступу в університет найбільш підготовлених, професійно орієнтованих абітурієнтів. В результаті організації роботи з професійної орієнтації науково-педагогічними кадрами ВНЗ зміщується акцент із загального знайомства зі світом професій на конкретні варіанти вибору, що робить цей процес більш ефективним, забезпечує „безболісний” перехід випускників шкіл в реальні умови життя, впливає на рівень знань про світ професій, на самооцінку особистих здібностей і можливостей.

Важливим елементом, який забезпечує ефективне управління системою освіти, її розвиток, є оцінка якості освіти. Вона має ґрунтуватися на достовірних порівнюваних даних про освітні результати. Їх можна отримати за умови впровадження зовнішнього незалежного оцінювання якості знань, яке є одним із інструментів моніторингу якості освіти, тобто механізмом контролю якості освіти, який забезпечує можливість виявляти тенденції у розвитку системи освіти та приймати ефективні управлінські рішення щодо поліпшення якості освіти на всіх етапах та рівнях (Л. Гриневич, О. Ляшенко).

Аналіз результатів упровадження системи зовнішнього незалежного тестування в Україні висвітлює переваги та недоліки реалізації цього проекту. До основних переваг належать такі: можливість перевірки з використанням комп'ютерної техніки; об'єктивність; скорочення часу самої перевірки; усунення можливості зовнішнього втручання в оцінювання якості знань; зниження ризику упередженого ставлення до вступників (як позитивного, так і негативного). Серед недоліків можна зазначити такі: результат тестування дає інформацію про рівень знань та рейтинг того чи іншого учасника, але не дає інформації про його здібності; тести спрощують завдання, що стоять перед учнем, а саме, замість поглибленого вивчення предмету можливість

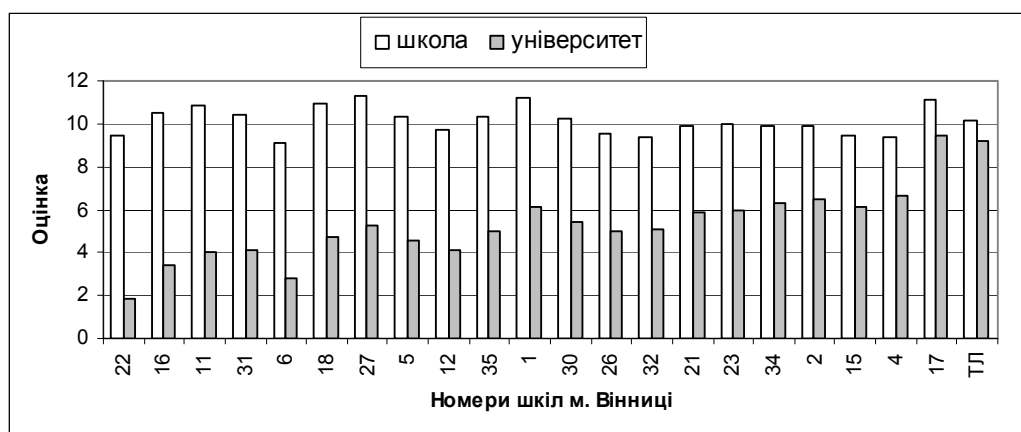
вишколу його репетиторами; можливість шляхом вгадування вийти на певний результат, а якщо при цьому вступник має пільги, то й потрапити на навчання у найпрестижніші ВНЗ, витіснивши підготовлених і здібних учнів; зниження авторитету школи і ВНЗ в оцінюванні знань; ігнорування випускниками середніх навчальних закладів вивчення більшості дисциплін окрім тих, які потрібні для складання зовнішнього незалежного тестування; неможливість декількох спроб проходження тестування; ігнорування тестової оцінки якості знань попереднього року, шляхів пошуку ВНЗ „свого абітурієнта”, об’єктивних критеріїв і методів оцінювання, які не пройшли перевірку на валідність, надійність, прогностичність (пілотажний експеримент до 10 років).

На основі проведеного аналізу нами зроблено висновок, що система зовнішнього незалежного тестування потребує проведення наукових досліджень з метою усунення організаційних і технологічних ризиків, розробки якісних тестів, удосконалення нормативної бази з урахуванням особливостей вітчизняної освітньої системи, тісної співпраці з вищими навчальними закладами для врахування їх особливостей.

Аналіз психолого-педагогічних джерел виокремив коло питань щодо формування якісного контингенту студентів, розв’язання яких допоможе підвищити рівень підготовки конкурентноспроможних фахівців.

У другому розділі „**Модель формування якісного контингенту студентів першого курсу та педагогічні умови її дієвості**” проведена діагностика відповідності оцінки знань випускників середніх навчальних закладів вимогам вищої школи, проаналізовано передумови розробки моделі формування якісного контингенту студентів 1-го курсу, обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови та модель формування якісного контингенту студентів 1-го курсу ВНЗ.

На першому етапі під час констатувального експерименту визначено відповідність оцінки знань випускників середніх навчальних закладів вимогам вищої школи. Результати експерименту виявили наявність розбіжності в рівні знань вступників різних шкіл (рис. 1).

ТЛ – технічний ліцей

Рис. 1. Порівняльна діаграма середньої шкільної оцінки з атестата з алгебри та середньої вступної екзаменаційної оцінки з алгебри абітурієнтів 2004 р.

Наведені в діаграмі результати свідчать про те, що при відносно рівних середніх оцінках зі шкільного атестата середні оцінки, які отримані на вступному екзамені у ВНЗ, суттєво відрізняються у вступників різних шкіл, що вказує на розбіжність в рівні підготовки та оцінюванні знань у цих школах. Така відмінність може бути зумовлена різними чинниками, серед яких: низький рівень педагогічної майстерності вчителів, прагнення колективу школи підвищити якісні показники навчання випускників, що „виливається” в більшу кількість відмінників та медалістів і т.п.

За результатами проведених досліджень розроблено методику визначення рівня об'єктивності вчителів шкіл під час оцінювання знань учнів. Показниками є коефіцієнт розбіжності та його середньоквадратичне відхилення, сукупність значень яких дає змогу зробити висновки щодо рівня об'єктивності вчителів у процесі оцінювання знань учнів із відповідного предмета. Аналіз даних констатувального етапу експерименту за розробленими показниками виявив, що лише у 27% учителів шкіл м. Вінниці достатній рівень оцінювання знань учнів з алгебри, 31,8% – з геометрії та 41% – з фізики і, лише у 13,6% цих шкіл стабільний рівень оцінювання знань з вказаних вище предметів.

Для виокремлення складових моделі формування якісного контингенту студентів 1-го курсу нами ретроспективно (1994-2008р.р.) проаналізовано умови проведення вступних випробувань та процес зарахування абітурієнтів на навчання у ВНЗ (на прикладі Вінницького національного технічного університету (ВНТУ)). За результатами констатувального (2004 р.) та проміжного (2005-2007р.р.) етапів педагогічного експерименту нами визначено такі педагогічні умови: якісна професійна орієнтація майбутніх абітурієнтів та навчання в підрозділах Інституту довузівської підготовки; ефективна організація конкурсного відбору; стимулювання навчальної активності учнів; регулювання прийому абітурієнтів, використання інформаційно-методичної системи якісного відбору абітурієнтів до ВНЗ, а результати формувального експерименту підтвердили їх ефективність. Особливістю формувального експерименту було те, що педагогічні умови і модель після теоретичної розробки одночасно впроваджувались у процес формування якісного контингенту студентів 1-го курсу.

Важливою умовою цього процесу є – *якісна професійна орієнтація майбутніх абітурієнтів та навчання в підрозділах Інституту довузівської підготовки*. Довузівська освіта є однією із складових системи безперервної освіти на основі принципів наступності, взаємодії та розвитку. Експериментально доведено, що навчання в Інституті довузівської підготовки є тим чинником, який: дає змогу отримати більш ґрунтовні знання з профільних (для даного ВНЗ) дисциплін і зменшити розрив між рівнем знань, отриманих у середніх навчальних закладах, та рівнем знань, необхідних для якісного навчання у вищій школі; створює оптимальні умови майбутнім студентам

вищих навчальних закладів для якісного завершення середньої освіти, підготовки до вступу і адаптації до подальшого навчання (рис. 2).

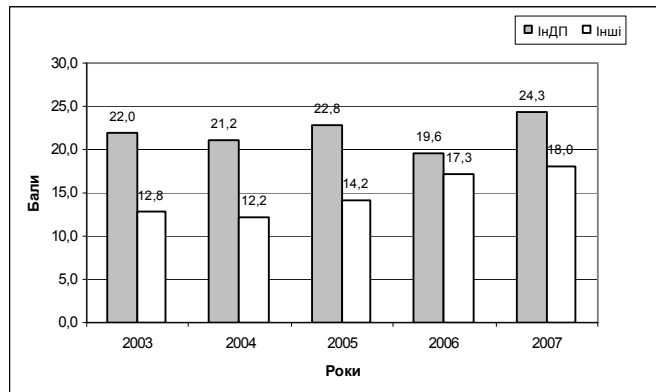

Рис. 2. Діаграма усередненого сумарного бала вступного випробування слухачів ІНДП порівняно з іншими абітурієнтами за роками

Діаграма показує, що результати вступного випробування (максимальна кількість балів вступного випробування – 30) випускників ІНДП вищі (у середньому на 7 балів), ніж результати абітурієнтів, які не отримували додаткових освітніх послуг.

Аналіз залишкових знань з профільних дисциплін студентів 1-го курсу показав, що вищі результати (на 44, 2%) в тих інститутах ВНТУ, в яких навчається більша кількість випускників ІНДП.

Крім того, навчально-виховна діяльність педагогів структурних підрозділів ІНДП забезпечує розвиток ефективної освітньої діяльності вищого навчального закладу, що допомагає досягненню поставлених освітніх цілей, а саме: формування якісного контингенту студентів 1-го курсу через надання глибших та ґрунтовніших знань; формування зацікавленості абітурієнтів майбутньою професією шляхом ознайомлення з актуальними проблемами відповідної галузі, досягненнями науковців різних напрямів дослідження, їхніми міжнародними зв'язками та попитом на відповідних фахівців на ринку праці; створення адаптивних умов для абітурієнтів з метою реалізації соціальної сутності молоді під час оволодіння необхідним видом діяльності; сприяння формуванню зацікавленості абітурієнтів науково-дослідною діяльністю ВНЗ, що підвищує престиж самого ВНЗ та позначається на якості підготовки фахівця.

Основною перевагою довузівської підготовки абітурієнтів є також цілеспрямований вступ абітурієнта саме в обраний вищий навчальний заклад та на обрану спеціальність, що знижує ймовірність випадкового вибору і підвищує мотивацію до навчання.

Ефективна організація конкурсного відбору передбачає організацію конкурсного відбору абітурієнтів у ВНЗ через урахування у сумарному рейтингу вступника крім результатів зовнішнього незалежного оцінювання шкільних знань також і оцінок з профільних дисциплін із документа про повну загальну середню освіту або середнього бала атестата, приведеного до

системи виставлення оцінок зовнішнього незалежного тестування. Вона є одним із чинників отримання високих балів за засвоєння змісту дисциплін курсу загальної середньої освіти і, як наслідок, поліпшення якості та рівня знань випускників середніх навчальних закладів (рис. 3).

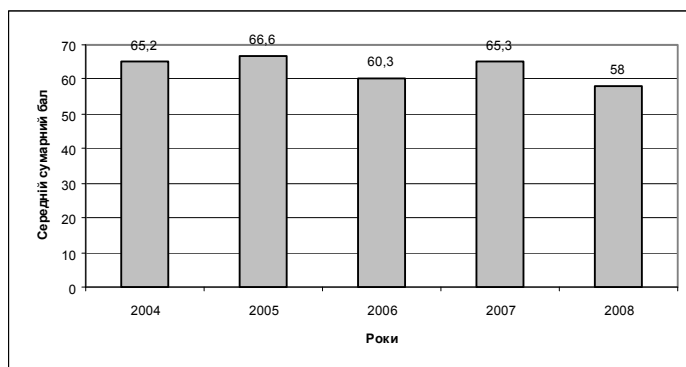

Рис. 3. Діаграма середніх сумарних балів з шести профільних дисциплін із документа про повну загальну середню освіту абітурієнтів, зарахованих на 1-й курс ВНТУ за загальним конкурсом

Як видно із діаграми, у 2006 та 2008 роках, коли загальний рейтинг абітурієнта не враховував оцінки із документа про повну загальну середню освіту, спостерігається зниження сумарного бала, що свідчить про зменшення зацікавленості абітурієнтів до отримання вищих оцінок з профільних дисциплін. Такий спад можна пояснити відсутністю мотиву отримання високих балів за засвоєння дисциплін курсу загальної середньої освіти і, як наслідок, погіршення якості та рівня знань.

Не менш важливою педагогічною умовою підготовки абітурієнтів є *стимулювання їх навчальної активності*. Цей процес передбачає стимулювання навчальної активності учнів та їх особистих здобутків через нарахування додаткових балів тим випускникам загальноосвітніх навчальних закладів, які нагороджені золотою чи срібною медаллю, або є призерами олімпіад різних рівнів з профільних для цього ВНЗ дисциплін. Реалізація запропонованої умови підвищує прохідний бал (від 1,75% до 5,16%), що забезпечує прийом більш підготовлених абітурієнтів, та задовольняє потреби ВНЗ як у формуванні якісного контингенту студентів 1-го курсу, так і належним чином відзначає особисті здобутки абітурієнтів і стимулює їх до набуття більш якісних знань.

За результатами експериментального дослідження дієвості педагогічних умов ефективної організації конкурсного відбору та стимулювання навчальної активності учнів розроблено та запропоновано методику формування загального рейтингу абітурієнта:

$$\sum P = k_1 B_{\text{зно}}^{\text{УМ}} + k_2 B_{\text{зно}}^{\text{проф}} + k_3 B_{\text{сер}}^{\text{Ат}} + k_4 B_{\text{дод}}$$

де $\sum P$ – сумарний рейтинг абітурієнта;

k_n $n = 1, 2, 3, 4$ – вагові коефіцієнти;

$B_{\text{зно}}^{\text{УМ}}$ – бал за сертифікатом УЦОЯО з української мови та літератури (є обов'язковим після закінченні повної загальної середньої освіти та під час вступу до навчальних закладів вищого рівня);

$B_{\text{зно}}^{\text{проф}}$ – бал за сертифікатом УЦОЯО з предмета(ів), які є профільним(и) для навчання у відповідному ВНЗ (для технічного профілю такими предметами можуть бути математика і (або) фізика);

$B_{\text{сер}}^{\text{Ат}}$ – середній бал із документа про повну загальну середню освіту, приведений до системи виставлення оцінок ЗНО;

$B_{\text{дод}}$ – додатковий бал (за участь та перемоги в предметних олімпіадах, наявність відзнаки за закінчення загальноосвітніх середніх закладів, університетський тест на здібності).

Реалізація наступної умови під час зарахування до ВНЗ дає змогу регулювати прийом абітурієнтів через можливість брати участь у конкурсі за кількома напрямками підготовки, один із яких є основним, а інші такими, на яких згоден навчатися абітурієнт в разі непроходження за конкурсом на основний напрям підготовки.

У ВНТУ за період з 2000 по 2008 рік абітурієнтів, зарахованих за другими напрямками підготовки – 1807. В дослідженні доведено (на прикладі результатів зарахування 2007 року, рис. 4), що завдяки можливості вступникам брати участь у конкурсі за кількома напрямками підготовки, один із яких є основним, а інші такими, на яких згоден навчатися абітурієнт в разі непроходження за конкурсом на основний напрям підготовки, дає змогу ВНЗ: відібрати найбільш підготовлених абітурієнтів; уникнути ситуації, коли абітурієнти пільгових категорій з відносно низьким рівнем знань займають більшість місць держзамовлення; уникнути ситуації недобору на „непрестижні” сьогодні напрями підготовки (нуль на рис. 4 означає, що на таких напрямках підготовки, як 6.050801, 6.050802, 6.050504 був би недобір); забезпечити прийом абітурієнтів, які набрали високі бали, але не пройшли за конкурсом на основний напрям підготовки.

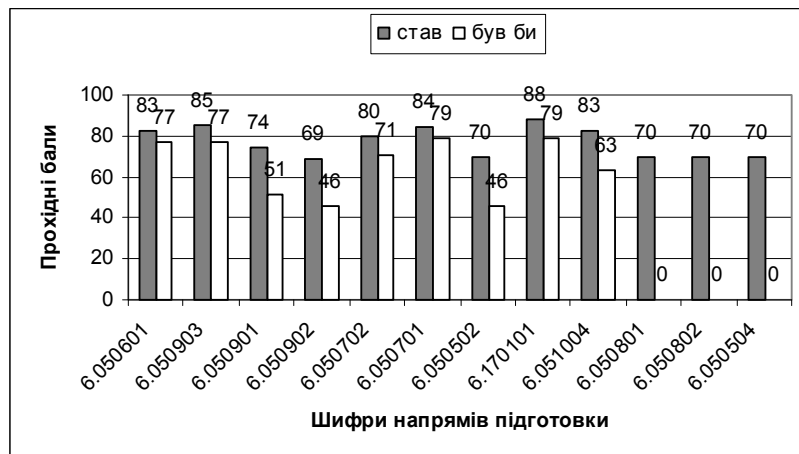

Рис. 4. Зміна прохідного бала завдяки визначенню абітурієнтами в заяві другого напрямку підготовки у ВНТУ в 2007 р.

Використання інформаційно-методичної системи якісного відбору абітурієнтів до ВНЗ дає змогу забезпечити працівників приймальної комісії можливістю оперативно обробляти інформацію та ефективно приймати рішення під час приймальної кампанії, значно підвищити якість обробки вхідної інформації та автоматизувати більшість операцій, на які витрачалась велика кількість часу і які можуть призводити до помилкових рішень.

Ефективність інформаційно-методичного забезпечення формування контингенту студентів значною мірою залежить від надійної роботи автоматизованої системи управління приймальної комісії, яка забезпечує такі можливості: введення та зберігання всієї необхідної інформації на основі документів, поданих до приймальної комісії; формування всієї вихідної документації та звітності; можливість здійснення автоматизованого зарахування на всі форми навчання з розподілом місць між спеціальними категоріями абітурієнтів та за загальним конкурсом; можливість швидкого пошуку інформації за допомогою спеціалізованих форм запитів для здійснення контролю за порушеннями чинних правил прийому. У зв'язку зі збільшенням вхідної інформації та зменшенням часу на її обробку значно зростає практична цінність такої системи, яка забезпечує кращі можливості для ефективної організації прийому абітурієнтів на навчання до університету.

Результати дослідження показали, що найбільш ефективним буде урахування саме визначених педагогічних умов, як складових моделі формування якісного контингенту студентів 1-го курсу (рис. 5).

До структури моделі належать: методи та форми, засоби, педагогічні умови формування якісного контингенту студентів 1-го курсу ВНЗ, взаємодія яких забезпечує її цілісність та функціонування. Процес формування якісного контингенту студентів 1-го курсу вищого технічного навчального закладу передбачає чотири взаємопов'язаних етапи (підготовчий, проміжний, основний та підсумковий).

Основним завданням першого (підготовчого) етапу є заходи з формування контингенту абітурієнтів ВНЗ, які мають зорієнтувати їх на навчання через: організацію навчально-пізнавальної діяльності у підрозділах довузівської підготовки (надання глибших і ґрунтовніших знань, створення адаптивних умов для абітурієнтів, бесіди, пояснення, практикуми, самостійна робота тощо); ознайомлювальні екскурсії у ВНЗ; лекції з профорієнтації у школах; зустрічі з провідними вченими вищих навчальних закладів (день відкритих дверей) з метою поглибленого ознайомлення з професійними напрямками підготовки майбутніх фахівців; організація виставок науково-технічної творчості; ознайомлення з науковими виданнями вищого навчального закладу

(за допомогою друкованих, аудіовізуальних та комп'ютерних засобів); організація наукових конференцій (Мала академія наук); організація олімпіад, конкурсів.

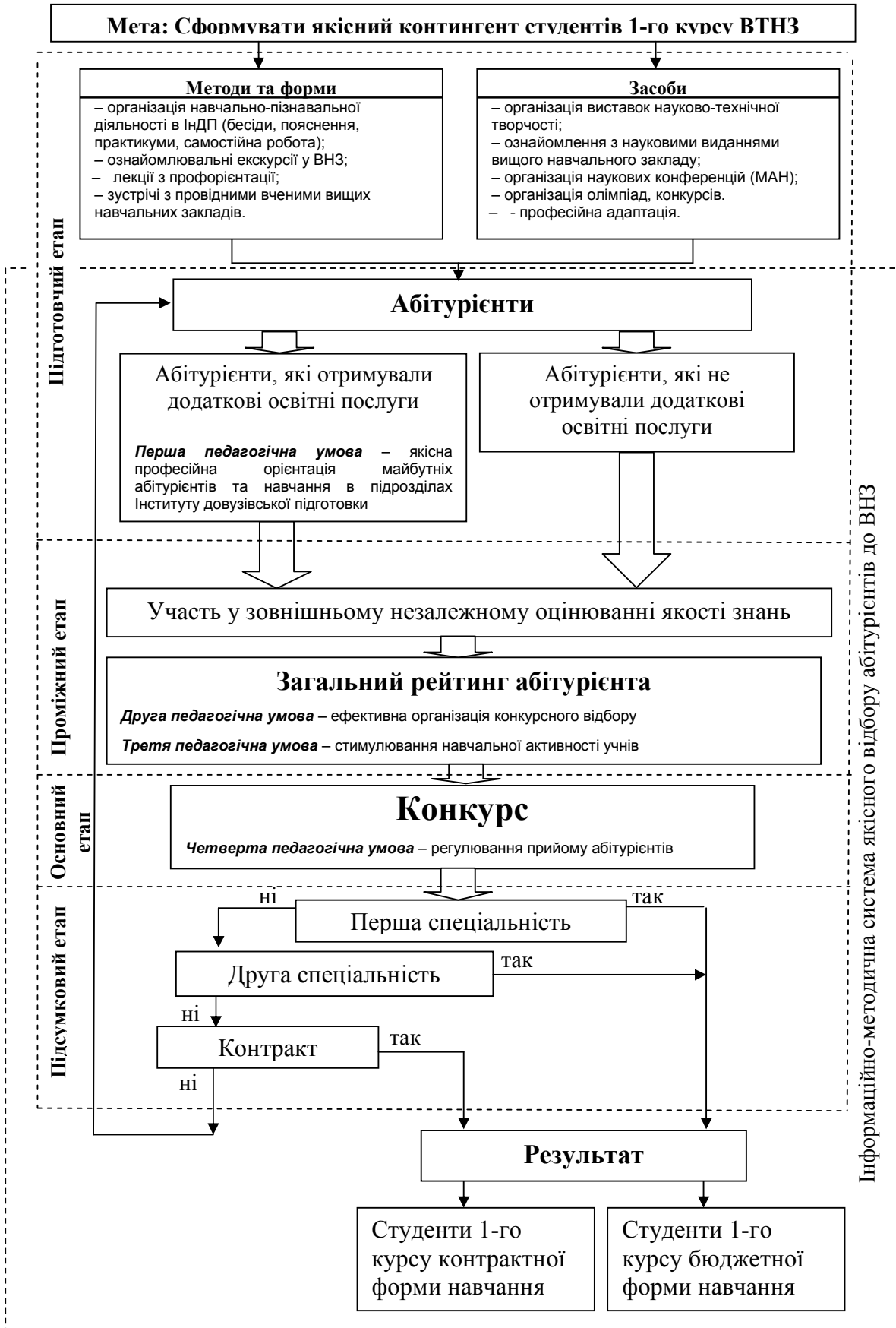

Рис. 5. Модель формування якісного контингенту студентів 1-го курсу вищого технічного навчального закладу

Наступні етапи (проміжний, основний, підсумковий) передбачають формування загального рейтингу абітурієнтів на основі ефективної організації конкурсного відбору, стимулювання навчальної активності учнів, регулювання прийому абітурієнтів та зарахування їх до складу студентів 1-го курсу ВТНЗ.

За результатами дослідження можна стверджувати, що реалізація педагогічних умов як складових розробленої моделі сприяє зарахуванню на навчання до ВТНЗ не тільки найбільш підготовлених вступників, а й професійно зорієнтованих та здібних до навчання за обраною спеціальністю.

ВИСНОВКИ

Результати теоретичного аналізу науково-педагогічної літератури та дослідно-експериментальної роботи за темою дисертації дають змогу зробити такі висновки:

1. Аналіз психолого-педагогічної літератури вітчизняних та зарубіжних авторів показав, що формування якісного контингенту студентів 1-го курсу є одним із важливих аспектів вдосконалення вищої освіти. Системи відбору абітурієнтів на навчання в різних країнах мають свої особливості, що зумовлені національними традиціями, політичними реаліями, економічним устроєм, традиціями освіти та соціальним життям суспільства. Тому Україні немає сенсу копіювати системи вступу до вищих навчальних закладів інших країн. В межах нашого дослідження визначено, що кожна країна встановлює свою процедуру відбору на навчання до ВТНЗ. Одним із актуальних питань організації і вдосконалення освіти є проблема переходу від середньої освіти до вищої, а тому створення чіткої системи відбору абітурієнтів є одним із головних завдань формування контингенту студентів 1-го курсу і, як наслідок, підготовки висококваліфікованих фахівців різних галузей науки і виробництва.

2. Введення нами до наукового обігу коефіцієнта розбіжності дало змогу проаналізувати відповідність підсумкових оцінок знань випускників середніх навчальних закладів вимогам вищої школи та виявити наявні розбіжності в рівні знань вступників різних шкіл (лише у 9,09 % досліджуваних шкіл рівень знань учнів з профільних для ВТНЗ предметів відповідає вимогам вищої школи). В результаті цього, для більш чітких критеріїв оцінювання знань та контролю рівня їх дотримання керівникам та викладацькому складу шкіл запропоновано розроблену методику визначення рівня об'єктивності вчителів під час оцінювання знань учнів.

3. Ретроспективний аналіз системи прийому до ВТНЗ (на прикладі ВНТУ) під час констатувального експерименту дав змогу виявити напрями вдосконалення процесу відбору абітурієнтів на навчання. В дослідженні обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування якісного контингенту студентів 1-го курсу: якісна професійна орієнтація майбутніх абітурієнтів та навчання в підрозділах Інституту довузівської підготовки; ефективна організація конкурсного відбору; стимулювання навчальної активності учнів; регулювання прийому абітурієнтів; використання інформаційно-методичної системи якісного відбору абітурієнтів до ВТНЗ. У процесі проміжного етапу педагогічного експерименту доведено, що запропоновані педагогічні умови сприяють формуванню якісного контингенту студентів 1-го курсу і дають змогу відібрати на навчання найкращих для його профілю вступників.

На основі аналізу результатів дослідження дієвості педагогічних умов: ефективна організація конкурсного відбору та стимулювання навчальної активності учнів, запропоновано методику формування загального рейтингу абітурієнта. Важливу роль в цій методиці відіграє складова $B_{\text{сер}}^{\text{At}}$ - середній бал із документа про повну загальну середню освіту, приведений до системи виставлення оцінок зовнішнього незалежного оцінювання якості освіти, яка підвищує мотивацію до навчання випускників загальноосвітніх навчальних закладів (у зв'язку з неврахування у загальному рейтингу абітурієнта оцінок із атестату в 2008 році на 12,9 % зменшився середній сумарний бал з профільних дисциплін у порівнянні з 2007 роком). Не менш важливою складовою цієї методики є $B_{\text{дод}}$ - додатковий бал за участь та перемоги в предметних олімпіадах, наявність відзнаки за закінчення загальноосвітніх середніх закладів тощо (в ті роки, в яких нараховувались (2006, 2007, 2008) та в тих, що не нараховувались (2004, 2005) додаткові бали до загального рейтингу абітурієнтів, рівень залишкових знань студентів 1-го курсу з профільних дисциплін вищий \approx на 8%), а вагові коефіцієнти k_n дають змогу ВТНЗ безпосередньо брати участь у формуванні контингенту студентів.

4. На основі реалізації означених педагогічних умов обґрунтовано модель формування якісного контингенту студентів 1-го курсу ВТНЗ, де відповідно до мети взаємопов'язані складові передбачають цілісну систему методів, засобів, форм, педагогічних умов формування якісного контингенту студентів 1-го курсу ВТНЗ. Результати проведеного формувального експерименту дозволили виявити позитивний вплив запропонованої моделі на формування якісного контингенту студентів 1-го курсу у вищому технічному навчальному закладі: навчання в підрозділах довузівської підготовки підвищує рівень знань з профільних дисциплін (результати ЗНО у випускників ІнДП на 10,7% вищі, ніж у вступників, які не отримували додаткових освітніх послуг); регулювання прийому абітурієнтів за рахунок обрання двох напрямів підготовки та стимулювання навчальної активності учнів через нарахування додаткових балів підвищує прохідний бал (до 20 %) за всіма напрямами підготовки, в тому числі і на непопулярні, але такі

необхідні для розвитку промисловості України, а інформаційно-методична складова моделі якісного відбору абітурієнтів до ВНЗ дає змогу забезпечити працівників приймальної комісії можливістю оперативно обробляти інформацію та звести до мінімуму прийняття помилкових рішень, що забезпечує кращі можливості ефективної організації прийому абітурієнтів та роботи приймальної комісії в цілому.

Виконане дослідження не вичерпує усіх проблем формування контингенту студентів 1-го курсу. Подальшого розвитку потребує питання діагностики професійних нахилів учнів під час навчання у підрозділах довузівської підготовки, вивчення зарубіжного досвіду відбору абітурієнтів для навчання у вищих навчальних закладах, у тому числі технічних.

Основний зміст дисертації викладено в таких публікаціях автора:

Статті у наукових фахових виданнях

1. Ляховченко Н. В. Психолого-педагогічні, соціальні та економічні аспекти вибору професії випускниками шкіл / Н. В. Ляховченко // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2004. – № 4. – С. 102–104.
2. Ляховченко Н. В. Один із підходів до відбору абітурієнтів у вищі навчальні заклади / Б. І. Мокін, Н. В. Ляховченко // Науковий вісник ПДПУ ім. К. Д. Ушинського. – 2004. – № 10–11. – С. 18–23.
3. Ляховченко Н. В. Особливості автоматизації процесу зарахування абітурієнтів до Вінницького національного технічного університету / Н. В. Ляховченко // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2005. – № 1. – С. 100–105.
4. Ляховченко Н. В. Особливості дворівневого відбору абітурієнтів у Вінницькому національному технічному університеті / Н. В. Ляховченко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія досвід, проблеми. – Київ; Вінниця: ООО “Планер” – 2005. – № 8. – С. 377–380.
5. Ляховченко Н. В. Аналіз оцінок знань вступників до вищих навчальних закладів / [Б. І. Мокін, С. М. Захарченко, Г. В. Горячев, Ю. В. Булига, Н. В. Ляховченко] // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2005. – № 5. – С. 159–165.
6. Ляховченко Н. В. Порівняльний аналіз творчого й тестового аспектів вступного іспиту на прикладі Вінницького національного технічного університету / [Б. І. Мокін, С. М. Захарченко, Г. В. Горячев, Н. В. Ляховченко] // Вища освіта України. – 2006. – № 3. – С. 65–69.
7. Ляховченко Н. В. Про ефективність різних форм підготовки майбутніх абітурієнтів / [Б. І. Мокін, Г. В. Горячев, С. М. Захарченко, С. Г. Авдєєв, Н. В. Ляховченко] // Вища освіта України. – 2007. – № 1 – С. 68–74.

8. Ляховченко Н. В. Порівняння результатів проведення вступних випробувань до ВНЗ за тестовими технологіями та за змішаною системою / Б. І. Мокін, Н. В. Ляховченко // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2007. – № 2. – С. 97–100.

9. Ляховченко Н. В. Вплив довузівської підготовки на рівень успішності першокурсників в технічних вищих навчальних закладах / Б. І. Мокін, Н. В. Ляховченко // Наукові записки. Серія: Педагогіка ТНПУ ім. Володимира Гнатюка. – 2008. – № 3. – С. 63–68.

10. Ляховченко Н. В. До питання про зовнішнє незалежне оцінювання якості знань / Б. І. Мокін, Н. В. Ляховченко // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2009. – № 2. – С. 119–125.

Інші матеріали

11. Ляховченко Н. В. Використання інформаційних технологій при зарахуванні абітурієнтів до ВНЗ / Н. В. Ляховченко // Приборостроение – 2004 : матеріали міжнародної НПК, 15 – 18 вересня – Вінниця – Ялта, 2004. – С. 453–456.

12. Ляховченко Н. В. Дворівнева система відбору абітурієнтів у вищі навчальні заклади / Н. В. Ляховченко // Сучасні проблеми науки та освіти : матеріали міжнародної міждисциплінарної НПК, 30 квітня – 9 травня – Харків, 2005. – С. 236–237.

13. Ляховченко Н. В. Прогнозування успішності складання вступних іспитів до вищих навчальних закладів / Н. В. Ляховченко // Методы совершенствования фундаментального образования в школах и вузах : матеріали міжнародної науково-методичної конференції, 19–23 сентября – Севастополь, 2005. – С. 123–126

14. А. с. Комп'ютерна програма АСУ приймальної комісії ВНТУ / С. М. Захарченко, Г. В. Горячев, Н. В. Ляховченко (Україна). – № 18515. – 2006.

15. Ляховченко Н. В. АСУ приймальної комісії вищих навчальних закладів / С. М. Захарченко, Н. В. Ляховченко, Г. В. Горячев // Модернізація освіти: пошуки, проблеми, перспективи : матеріали міжнародної науково-методичної конференції, 28 – 31 травня – Массандра, 2007. – С. 133–135.

16. Ляховченко Н. В. Кваліметричне та економічне порівняння традиційної та тестової технологій проведення вступних випробувань у ВНЗ / Б. І. Мокін, Ю. В. Мокіна, Н. В. Ляховченко // Освітнянські обрії: реалії та перспективи. – 2007. – № 1. – С. 216–221.

17. А. с. Комп'ютерна програма „Автоматизована система контролю оригінальності сертифікатів зовнішнього незалежного тестування” / Г. Г. Горячев, О. М. Козачко, Н. В. Ляховченко, С. І. Сухоруков (Україна). – № 27094. – 2008.

АНОТАЦІЯ

Ляховченко Н. В. Педагогічні умови формування якісного контингенту студентів у вищих технічних навчальних закладах. – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, 2010.

Дисертація присвячена проблемі формування якісного контингенту студентів 1-го курсу. Проаналізовано вітчизняні та закордонні системи прийому абітурієнтів до ВНЗ. Визначено ступінь відповідності оцінки знань випускників середніх навчальних закладів вимогам вищої школи. У дисертаційному дослідженні науково обґрунтовано і експериментально перевірено педагогічні умови, які становлять основу моделі формування якісного контингенту першокурсників ВНЗ: якісна професійна орієнтація майбутніх абітурієнтів та навчання в підрозділах Інституту довузівської підготовки; ефективна організація конкурсного відбору; стимулювання навчальної активності учнів; регулювання прийому абітурієнтів, використання інформаційно-методичної системи якісного відбору абітурієнтів до ВНЗ. Запропоновано методику формування загального рейтингу абітурієнта.

Ключові слова: професійна орієнтація, педагогічні умови формування якісного контингенту студентів, модель формування контингенту студентів, довузівська підготовка, зовнішнє незалежне оцінювання якості освіти.

АННОТАЦИЯ

Ляховченко Н. В. Педагогические условия формирования качественного контингента студентов в высших технических учебных заведениях. - Рукопись. Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка, Тернополь, 2010.

Диссертация посвящена проблеме формирования качественного контингента студентов 1-го курса высших технических учебных заведений (втуз). Проведен анализ подходов к решению вопроса по формированию контингента студентов 1-го курса высших учебных заведений (вуз) в разных странах, которые освещены в психолого-педагогической, методической литературе и научных публикациях. Определено, что процесс отбора абитуриентов на обучение в вузы разных стран осуществляется в зависимости от национальных особенностей, традиций образовательной политики, развития экономики, культуры народа и тесно связан с духовными и материальными аспектами прошлого и настоящего.

Исследование вопроса профессиональной ориентации учащихся выпускных классов средней школы позволило сформулировать ее сущность как общественной проблемы, выявить

противоречия между объективно существующими потребностями общества в сбалансированной структуре кадров и неадекватно этому сформированными субъективными профессиональными желаниями молодежи.

Анализ внедрения системы внешнего независимого тестирования (ВНТ) качества знаний в Украине позволил осветить преимущества и недостатки реализации этого проекта. Выявлено, что система ВНТ требует проведения научных исследований с целью устранения организационных и технологических рисков, разработки качественных тестов, усовершенствование нормативной базы с учетом особенностей украинской образовательной системы, тесного сотрудничества с высшими учебными заведениями, учета их особенностей.

В диссертационном исследовании обоснованы и экспериментально проверены педагогические условия, которые положены в основу модели формирования качественного контингента первокурсников вуза: – качественная профессиональная ориентация будущих абитуриентов и обучение в подразделениях Института довузовской подготовки; эффективная организация конкурсного отбора; стимулирование учебной активности учащихся; регулирование приема абитуриентов; использование информационно-методической системы качественного отбора абитуриентов в вузы.

В результате проведенного исследования разработана модель, где взаимосвязанные составляющие предусматривают целостную систему методов, средств, форм, педагогических условий формирования качественного контингента студентов 1-го курса вуза. Информационно-методическая составляющая модели (алгоритм программы зачисления студентов, методика использования автоматизированной системы управления приемной комиссией) позволяет качественно обрабатывать и интерпретировать большой объем информации. Использование этой составляющей сводит к минимуму принятия ошибочных решений, значительно сокращает время на обработку входящей и исходящей информации.

Предложено при зачислении абитуриентов в состав студентов 1-го курса использовать методику формирования общего рейтинга абитуриента, которая сочетает в себе требования условий приема в вузы Украины и педагогические условия формирования качественного контингента студентов.

Доказано, что довузовская подготовка решает вопросы повышения уровня учебной подготовки слушателей для поступления в вузы за счет более глубокого изучения профильных дисциплин, способствует устранению разрыва между уровнями требований средней и высшей школ. Учебно-воспитательная деятельность педагогов, которые работают в подразделениях довузовской подготовки, обеспечивает развитие эффективной образовательной деятельности учебного заведения и способствует адаптации будущих студентов к условиям жизни и учебы в

определенном университете, что, в конечном итоге, помогает формировать качественный контингент студентов.

Ключевые слова: профессиональная ориентация, педагогические условия формирования качественного контингента студентов, модель формирования контингента студентов, довузовская подготовка, внешнее независимое оценивание качества образования.

ABSTRACT

Liakhovchenko N. V. Pedagogical conditions for formation the students qualitative contingent in technical institutions for higher education. – Manuscript.

Thesis for obtaining PHD degree on the speciality 13.00.04 – theory and methodic of professional education.- Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Gnatiuk, Ternopil, 2010.

Thesis considers the problem of formation of the qualitative contingent of the first year students. There had been analyzed native and foreign systems for students' enrolment to institutions for higher education. There had been researched the degree of conformity of resultant knowledge grades of high school graduates with the requirements of institutions for higher education. The thesis presents, singles out, scientifically substantiates and proves experimentally pedagogical conditions which were the basis for formation of qualitative contingent of the first year students of technical institutions for higher education: qualitative professional orientation of future students and training in subdivisions of the Institute for Pre-University training; efficient contest selection; stimulation of pupils' training activity; regulation of students' enrollment to institutions for higher education; use of information and methodic system for qualitative selection of enrollees to institutions for higher education. There had been suggested methodic for formation of general rating of enrollees.

Key words: professional orientation, pedagogical conditions for formation the students qualitative contingent, model for formation of students contingent, preparatory courses, external independent evaluation of education quality.